

zlasti razgibano diskusijo in odlično organizacijo. Mislimo, da so na njem prvi sodelujoči pridobili nekaj znanja, ne toliko faktografskega, pač pa sistemskega in metodološkega. Dobro bi bilo, če bi take tematske seminarje, v podobni zasedbi, včasih organizirali tudi pri nas.

Boris Mlakar

Holm Sundhausen: *Geschichte Jugoslawiens* (1918—1980). Verlag W. Kohlhammer, Stuttgart, Berlin, Köln, Mainz, 1982, 224 str.

Pisanje zgodovine Jugoslavije je vsekakor znanstveni izziv, in sicer iz različnih vzrokov. Na tem teritoriju je bil dan povod za izbruh prve svetovne vojne in še leta 1918 si najbrž ni nihče predstavljal, da bo iz delov habsburške monarhije, turškega imperija, kraljevine Srbije in Črne gore nastal nov državni sklop. Skoraj 65 let obstoja ta država, ki je v teh desetletjih večkrat spremenila svoje meje, med drugo svetovno vojno pa je za štiri leta celo izginila iz političnega zemljevida Evrope in lahko rečemo, da ji ni bilo ničesar prihranjenega. V vsej Evropi ni države, ki bi jo pretresali taki zunanji in notranjepolitični konflikti, ki so po eni strani posledica geografske lege, ki je nekako na sečišču zahodne in vzhodne kulture, po drugi strani pa so tu komplicirani odnosi med številnimi narodi in narodnostmi, ki so vso prejšnjo zgodovino živeli na svoj način in med seboj nepovezano. Na ta način so leta 1918 prinesli v novo državo različne družbene in gospodarske sisteme, različne delovne navade in različne veroizpovedi, pa različne pravne sisteme in različne kulture. Po drugi svetovni vojni se je pokazalo, da politično skrajno občutljivo laviranje med obema svetovnjima blokoma in iskanje svoje poti v socializem, ni moglo odpraviti nacionalnih in socialnoekonomskih problemov in ideja skupne povezanosti se kaže še vedno kot nekam šibek člen. Že samo teh nekaj misli dokazuje, da se vsak raziskovalec ob pisanju zgodovine Jugoslavije sooča pravzaprav s pisanjem zgodovine ne samo te države, ampak tudi nacionalne zgodovine posameznih narodov Slovencev, Hrvatov, Srbov, Makedoncev, Muslimanov, k čemur je treba dodati še vrsto drugih narodnosti. Različni jeziki, več veroizpovedi, različne kulture, do leta 1945 različni pravni sistemi, vse to zelo otežuje jasn pregled in zajemanje vseh problemov. Ob upoštevanju vsega tega, smo Holmu Sundhausnu lahko zelo hvaležni, da se je lotil te problematike in jo, lahko rečemo, naravnost vzorno opravil. Na dobrih dve sto straneh nam je podal zelo jedrnato sintezo poglavitnih obrisov jugoslovanske zgodovine od njenega nastanka do Titove smrti. Nič preveč, pa tudi ničesar bistvenega ni izpustil.

Avtor je knjigo razdelil v šest smiselno zaokroženih poglavij. V prvem Zur Vorgeschichte der jugoslawischen Vereinigung nam najprej zelo sumarno predstavi prostor in posamezne narode od naselitve do prve svetovne vojne. Tu naj opozorim na dve majhni faktografski napaki: Štefan Dušan Silni se 1346 ni okronal za carja Srbov in Grkov na Ohridu, ampak v Skopju, drugi srbski ustanak pa se ni začel leta 1813, pač pa leta 1815. Temu poglavju sledi Der Parlamentarismus im »Königreich SHS« und die innenpolitische Polari-

sation 1918—1928, kjer se najprej srečamo z nastankom same države ob koncu prve svetovne vojne pa tudi že z jugoslovansko idejo med vojno. Tukaj naj spet popravim napako, da je bil londonski pakt sklenjen 26. in ne 16. aprila 1915. Potem pa avtor opiše notranjo organizacijo države, probleme socialne in gospodarske integracije, nacionalno vprašanje, v spopadih političnih strank od vidovdanske ustave pa do streljanja v skupščini 1928 ter oceni zunanjo politiko države SHS (kot je bilo uradno ime za Jugoslavijo tedaj) v dvajsetih letih. V tretjem poglavju avtor obravnava obdobje od šestojanuarske diktature 1929 do zloma kraljevine Jugoslavije (novo ime za državo, ki ga je prinesla diktatura). Naslovi podpoglavij zelo lepo karakterizirajo to problematiko: diktatura kralja Aleksandra in začetek hrvaškega fašističnega ustaškega gibanja, Jugoslavija v viharju svetovne gospodarske krize, obdobje Stojadinovića, sporazum Cvetković-Maček, nov poskus integracije in njegova problematika in pa pod novim pritiskom odločitve, od nevtralnosti do pakta s Hitlerjem. V naslednjem poglavju prikazuje Sundhausen narodnoosvobodilni boj in nastanek nove Jugoslavije. Najprej govori o vojaškem puču 27. marca 1941 in o vojaškem zlomu Jugoslavije aprila 1941, potem oriše razdelitev Jugoslavije med različnimi okupatorji in kolaboracionisti, posebej se še ustavi pri ustaški Nezavisni državi Hrvatski, slednjič pa govori o odporu, ki je prerasel v narodnoosvobodilni boj in ljudsko revolucijo, ki je pod vodstvom Tita končno tudi zmagala.

Povojno zgodovino nove Jugoslavije (res nove, saj gre za nov družbeni sistem) nam Sundhausen prikaže v dveh poglavjih. Prvo sega od leta 1945 do 1965, kjer se avtor podrobneje ustavi pri socialistični preobrazbi dežele, informbiroju in prelomu s Stalinom ter pri iskanju nove poti kar označuje kot obdobje med zakonom o samoupravljanju in socialističnim tržnim gospodarstvom. Ob tem govori še o neuvrščeni kot zunanjepolitičnemu korelatu jugoslovanskega modela socializma. Zadnje poglavje pa zajema naslednjih petnajst let in se zaključuje s Titovo smrtjo in avtor ga označi kot obdobje ponovno nastopajoče problematike integracije in federalizacije federacije. Najprej opiše družbeni in gospodarski razvoj v tem času, nato ponovno oživljanje nacionalnega vprašanja in krizo v letu 1971 in zaključuje knjigo z zadnjim desetletjem, ki ga konča s smrtjo predsednika Josipa Broza-Tita. Zadnjemu poglavju sledi še izbor najbistvenejše literature, ki ne vključuje razprav, ampak le monografije v različnih jezikih, ki so izšle v Jugoslaviji in v svetu, nekaj tabel in indeks oseb.

Po tem skopem prikazu lahko ponovno zapišem moj zelo ugoden vtis o tej knjigi, saj je avtor na zelo sintetičen način prikazal zgodovino Jugoslavije, z vso potrebno znanstveno akribijo in skepsno omenil vse glavne probleme, brez lažnega hvalisanja in brez tendencioznega podtikanja pristopil k sleherni stvari, ki jo omenja. Nekateri problemi so sicer prikazani manj celovito, kar pa je ob pomanjkanju ali nedostopnosti ustreznih virov in ob dejstvu, da jih praviloma malo razrešuje tudi jugoslovanska historiografija, seveda lahko razumljivo. Zelo prepričljivo je avtor orisal tudi problematiko procesov, ki še niso zaključeni. Na vsak način lahko ponovno poudarim, da gre za celovit, soliden in trdno fundiran priročnik, ki ga bo vesel vsakdo, ki ga bo vzel v roke, prav gotovo pa tudi med jugoslovanskimi zgodovinarji ne bo mogel vzbuditi kaj

prida neugodnih ali celo negativnih ocen. Ne nazadnje je treba tudi reči, da je uspelo avtorju v pregnanten slog vtisniti zelo tekoč in gladko berljiv stil pisanja.

Franc Rozman

*Napredno mladinsko gibanje na Slovenskem.* RK ZSMS, Ljubljana 1982, 259 strani.

Publikacija ima značaj zbornika in je nastala kot rezultat znanstvenega posvetovanja v Ljubljani leta 1981, na katerem so sodelovali zgodovinarji in udeleženci mladinskega naprednega gibanja. Knjiga pomeni nadaljevanje podobnih prizadevanj iz preteklosti, kot je bilo na primer znanstveno posvetovanje o Skoju v Zagrebu ob šestdesetletnici njegove ustanovitve, ki so se ga udeležili tudi slovenski predstavniki in so njihovi referati objavljeni v posebni knjigi (SKOJ 1919—1945, Ljubljana 1980), le-ta predstavlja nerazdružno celoto z referati ljubljanskega posvetovanja.

Zbornik obsega čas stare Jugoslavije, narodnoosvobodilnega boja in prvih let socialistične graditve. Objavljenih je petnajst prispevkov, od katerih jih kar devet obravnava mladinsko problematiko iz obdobja stare Jugoslavije, trije iz obdobja narodnoosvobodilnega boja, dva iz povojnega obdobja, eden pa je metodološkega značaja. Na koncu je objavljena še diskusija s posvetovanja.

Kakovost referatov je zaradi pestre strukture njihovih nosilcev različna. Eni izpričujejo poglobljeno preučevanje zgodovinarjev in temeljijo na arhivskem, časopisnem in spominskem gradivu ter imajo temu ustrezen znanstveni aparat, drugi referati so bolj spomske narave.

Publikacija, ki je po značaju zbornik, seveda že vnaprej onemogoča celovit pogled v obravnavano tematiko. Posamezne referate je tako ocenjevati kot pomembne prispevke za nadaljnjo monografsko obdelavo mladinskega gibanja.

Preučevanje mladinskega gibanja je z metodološkega stališča zelo zahtevno delo, kar potrjujejo tudi pričujoči referati. En vidik težavnosti odseva na primer v dejstvu, da je mladinsko gibanje obravnavano v okviru pripadnosti mladine določenim organizacijam in društvom (čeprav je to do neke mere nujno, kajti le tako lahko prikažemo zanimiv spekter mladinskega delovanja, opredeljevanja do določenih stališč itd.), vse premalo pa kot gibanje v okviru družbenopolitičnih dognanj. Izjemi sta referata dr. Milice Kacin-Wohinz O mladinskem gibanju na Primorskem med obema vojnama in Anke Vidovič-Miklavčič Vloga Skoja v procesu združevanja naprednih sil v Sloveniji v protifašistično fronto — Mladinsko OF (1937—1941).

Mag. Irena Mrvič obravnava ekonomski boj Skoja v času 1919—1929, dr. France Kresal pa socialnopolitični in materialni položaj delavske mladine v obdobju stare Jugoslavije.

Dr. Janko Prunk govori o tistem delu slovenske mladine med obema vojnama, ki se je razvijala na idejnih temeljih krščanskega socializma.

Temeljita je razprava Franceta Filipiča, napisana v glavnem na osnovi bogatega gradiva Komunistične internacionale in komunistične mladinske internacionale. V njej obravnava organizacijska in vsebinska vprašanja delovanja